

Povídání a malování ateistovo věci křesťanských se týkající. Část 21.

Poslední povídání o Sulejmanovi mělo upozornit na to, že Osmanská říše zlikvidovala dosud přežívající východní část Říše římské a to dobytím Konstantinopole (Cařihradu) v roce 1453. Tohoto úkolu se zhostil úspěšně Mehmed II., pradědeček Sulejmanův, když dal ránu z milosti rozpadající se Byzantské říši. Ta na jednu stranu vynikala vysokou úrovní kultury a umění, ale také změkčilostí, ignorací k okolnímu vývoji ve světě a z toho pramenící neschopnosti k obraně (situace v dnešní Evropě je přesně analogická). Mehmed II. ale nebyl žádný barbar, uvědomil si, že je vlastně následovníkem byzantských císařů, a že přejímá pod svou vládou i její většinově křesťanské poddané. Položil tedy základy k Sulejmanově náboženské toleranci, který vše pak vtělil do Osmanského zákoníku. Nenechme si tedy vnutit fake-news o Turcích jako islamistech, jak se tomu pohříchu dodnes děje. Díky těmto osvíceným pánům, byť „kruťasům par excellence“, se na území Turecka dnes nachází větší množství antických památek než v Řecku a v Itálii, a také velké množství přísně chráněných památek byzantsko-křesťanských, čili pravoslavných či ortodoxních. Nebyv patřičně poučen ze školních škamen, byl jsem proto velmi překvapen množstvím (i „žijících“) pravoslavných kostelíků a také ikon, které se na území Turecka nacházejí. A to mne následně vyprovokovalo, zkusit nějakou takovou ikonu jen tak (jako obvykle sobě pro radost) namalovat. Malba ikon má ovšem svá pravidla, která byla nad moje síly dodržet a jednalo se tedy spíše o volné napodobeniny. Nejsou tedy malovány vaječnou temperou, ale olejem, nepoužil jsem zlato na pozadí či svatozáře atd.atd. – šlo mi jen o ten vzhled. Zlato musel nahradit levný bronzový prášek v nitrolaku, dřevěnou desku plátno nalepené na sololitu.

První volba padla kvůli jménu manželky na svatou Helenu. Tato světice z doby před velkým schizmatem je uznávána prakticky všemi hlavními křesťanskými církvemi. Žila v letech 255 – 330 a tradice praví, že začínala jako chudá dívka, dojička. Svoji krásou však upoutala Constantia I. Chlora, kterému porodila syna Konstantina. Manžel ji kvůli kariéře ale opustil, aby se mohl oženit s císařovou dcerou a posléze to také na římského císaře dotáhl. Po Chlorově smrti ale jeho vojáci provolali císařem jeho syna Konstantina, který byl později zván Velikým. Ten si matku držel na svém dvoře, ona někdy kolem roku 312 přijala křesťanství za svou víru. Pod patronací svého syna i ve spolupráci s ním pak založila řadu kostelů, z těch nejvýznamnější jmenujme baziliku Sv. Kříže v Římě, baziliku Apoštolů v Konstantinopoli nebo baziliku Nanebevzetí Páně v Betlémě (z toho je i vidět obrovský zeměpisný rozsah jejího působení v rámci celé Říše římské).

V roce 326 vykonala pouť do Svaté země, kroniky praví, že na Golgotě/Kalvarii (pro neznalce: vrch, na němž byl ukřižován Kristus) zhnuseně zničila pohanskou modlu Venuše a dala vrch vyčistit. Přitom našla zbytky kříže, na němž byl Kristus ukřižován, alespoň tak praví dávná legenda. Je proto jak v latinském výtvarném umění, tak na ikonách zobrazována s dlouhým křížem často přesahujícím její postavu. Existuje velké množství dvojité ikon, na nichž je zobrazena se svým synem císařem Konstantinem, a oba drží ten kříž – ona pravou a on levou ruku. Svatá Helena byla titulována jako Augusta (císařovna), jako „rovná apoštolům“ a podobně vznešeně. Zajímavé je, že neinklinovala přímo k ortodoxnímu křesťanství, ale spíše k ariánství, které bylo střídavě prohlašováno na kacířství a pak zase dočasně bráno na milost. Věřoučné důvody jsou dnešnímu člověku už nepochopitelné, na pozadí ale byl spor, zda má císař moc nad biskupy, nebo církev nad císařem.

Pro ikony je typické, že nesou nápis, jméno zobrazované osoby. Kupodivu není příliš těžké tyto nápisy „rozluštit“. Jsou sice psány řeckými písmeny, ale pamětníci znali azbuku a několika řeckých písmen z geometrie či z fyziky by s tím neměli mít

problém, pokud si zvyknou na různá kaligrafická spojení, například časté zakončení jména ...os (tedy v řečtině ...oc je znázorněno jako jedno písmeno, kolečko s dolním ocáskem, slabika „gi“ bývá zobrazena jako poloviční T tedy velké „gama“ a malé „i“ pod sebou chrání...). Slovo „svatá“ je „hagia“ (viz též chrám Hagia Sophia), „svatý“ je „agios“ – zkuste si vygooglit pár ikon a můžete se dobře bavit luštěním a překládáním. Dovolte mi tedy představit moji „mazanici à la ikona“ - Hagia Eleni.